

Marleen Schmitz

*Tussen twee
grenzen*

TUSSEN TWEE GRENZEN

Marleen Schmitz heeft in *Tussen twee grenzen* in fijne penseelstreken een portret geschilderd van ruim een halve eeuw alledaags dorpsleven in het grensgebied tussen Limburg en Duitsland, tegen de achtergrond van de ontwrichtende invloed – direct en indirect – van de Tweede Wereldoorlog en zijn politieke nasleep.

Het resultaat is een verhaal dat zich soepel een weg baant door een tijd en een ruimte die gevuld zijn met liefde en haat, vergeving en wrok, recht en onrecht, geheimen die geopenbaard worden en geheimen die verborgen blijven. Een verhaal over gewone mensen die door grenzen – grenzen op de kaart, grenzen in hun hoofd – van elkaar gescheiden worden, maar over die grenzen heen toch steeds weer verbinding met elkaar zoeken. En vinden.

Guus Urlings, journalist/publicist in en over Limburg

Voor de jonge juf Willemijn, opgegroeid in het Nederlands-Duitse grensgebied bij Sittard, bestaan er geen grenzen. Voor haar vader echter is de Nederlands-Duitse grens een duidelijke scheidslijn. Een grens die hij niet wenst te overschrijden, want ‘de oorlog is nooit voorbij!’ Als Willemijn besluit om zich vlak over de grens in Duitsland te vestigen, komt het verleden van haar vader weer naar boven.

In *Tussen twee grenzen* komt de boeiende en dynamische geschiedenis van het Nederlands-Duitse grensgebied bij Sittard tot leven. Een geschiedenis die juist dit jaar – in 2013 – weer actueel is omdat het vijftig jaar geleden is dat de laatste grenscorrectie tussen Nederland en Duitsland plaatsvond. Toen werden de door Nederland in 1949 geannexeerde Duitse gebieden aan de Bondsrepubliek teruggegeven en kwam voor circa tienduizend Duitse bewoners een eind aan hun Hollandse Tijd.

Drs. Manuela Friedrich, Stichting Cultuur en Grensgeschiedenis

Marleen Schmitz

Tussen
twee grenzen

Westfriesland

Voor Pit

ISBN 978 90 205 3334 7
e-ISBN 978 90 205 3335 4
NUR 344

© 2013 Uitgeverij Westfriesland, Utrecht
Omslagillustratie en -ontwerp: Bas Mazur

www.uitgeverijwestfriesland.nl
www.marleenschmitz.nl

Alle rechten voorbehouden

HOOFDSTUK 1

1940

‘Het komt goed,’ zei Roos terwijl ze het voorhoofd van Frau Beckers met een nat washandje afveegde. ‘Als de dokter er is, komt het allemaal in orde.’

Frau Beckers probeerde moedig te lachen. ‘Dank je, kind,’ fluisterde ze. Daarna sloot ze haar ogen. De weeën hadden Frau Beckers bijna uitgeput. De pijnsporten van de laatste wee waren nog steeds van haar gezicht af te lezen.

Roos zuchtte onhoorbaar. Het was goed dat ze de dokter had laten halen. Maar waar bleef hij toch? Ze had Ernst, de broer van Dieter, die met zijn vrouw aan hetzelfde erf woonde, al minstens een uur geleden weg horen rijden. De bevallingen die ze tot nu gedaan had, waren lang zo gecompliceerd niet. Dit kindje lag verkeerd. Het was haar niet gelukt het te draaien. Nee, dit kon ze echt niet in haar eentje tot een goed einde brengen. Ze huiverde. Kwam de dokter nu maar. Of desnoods de buurvrouw, dan stond ze er tenminste niet moederziel alleen voor.

‘Is de dokter er al? Waar zijn Rudi en Dieter?’ De stem van Frau Beckers klonk zwak en vermoeid.

‘De dokter is onderweg,’ antwoordde Roos. ‘Ernst heeft meteen toen ik het vroeg het paard voor de koets gespannen en is vertrokken. Hij zou de korte weg door het bos nemen. Het kan niet lang meer duren. En Dieter zit met de kleine jongen in de keuken. Moet ik ze halen?’

‘Ah!’ Frau Beckers kreunde, haar gezicht vertrok van de pijn. Weer een wee, wist Roos. Ze keek op de koekoeksklok. Het was duidelijk dat de weeën sneller achter elkaar kwamen. Het was hoog tijd voor de dokter. Nerveus wierp ze een blik door het raam. Aan de overkant van het erf bewoog niets. Roos

spitste haar oren, maar er was ook nog geen auto te horen. ‘Het komt goed,’ zei ze opnieuw. ‘Het komt vast en zeker goed.’ Toen de pijn afnam, zei Frau Beckers: ‘Ik wil ze zien.’ Roos begreep meteen dat ze het over haar man en haar zoon-
tje had en snelde naar de woonkeuken waar op de kachel grote pannen warm water stonden te dampen. Aan de keu-
kentafel zat Dieter in een lege koffiekop te staren. Hoopvol keek hij haar aan toen ze binnenkwam. ‘Is het zover?’ Roos schudde haar hoofd. ‘Het gaat niet zo goed. Ze wil jul-
lie zien. Waar is Rudi?’ Dieter sprong op, wees naar een plekje onder de bank en been-
de naar de slaapkamer. ‘Heeft hij zich weer verstopt?’ vroeg Roos. Dieter gaf geen antwoord. Roos liet zich op haar knieën zakken. Als een schuw diertje zat Rudi weggedoken in het donker onder de bank. Hij had zijn duim in zijn mond, zijn ogen dicht en zijn ‘slaapdoekje’ tegen zijn borst geklemd. ‘Rudi, Rudi? Kom je mee, je moeder wil je zien.’ Roos kroop onder de tafel en strekte haar hand naar hem uit. Hij schudde zijn hoofd en kroop verder weg. Zo geduldig als ze kon vroeg Roos opnieuw of hij onder de bank uit wilde komen. Geen reactie. Maar toen hij een pijn-
kreet vanuit de slaapkamer hoorde, kromp hij in elkaar. Weer een wee! O, ze moest naar Frau Beckers en ze moest de buurvrouw halen. En dit kind wilde niet! Dan moest hij hier maar blijven zitten. Ze schoof achterwaarts onder de tafel uit, stootte haar hoofd bij het overeind komen en rende naar de slaapkamer.

‘Ga je mee?’ vroeg Hubert. ‘Tijd voor de middagronde.’ Jakob knikte en nam voor hij opstond gauw nog een slok lauwe thee uit zijn veldfles. Daarna trok hij zijn jas aan, zette zijn pet op, gespte de riem om en met de karabijn over zijn schouder liep hij het grenskantoortje uit. Buiten stond zijn col-
lega Hubert te wachten. Wijdbeens en met de vingers achter zijn riem gehaakt, keek Hubert in de richting van het Duitse

grenskantoor, waar een zwarte auto kwam aanrijden. Drie Duitse douaniers sprongen in de houding toen de auto stopte en het achterportier openzwaaide.

‘Onze Duitse collega’s krijgen hoog bezoek,’ merkte Hubert op.

‘Zeker inspectie. Of alles wel tot in de puntjes geregeld is. Zij liever dan ik.’ Jakob lachte, knoopte zijn jas los en liet hem wijd open hangen. Het was warm, zeker voor een voorjaarsdag. Ook zijn pet deed hij af, maar omdat hij niet graag iets in zijn handen had, zette hij die weer op. Met zijn hand groette hij de mannen die de Duitse grens bewaakten. De meesten kende hij redelijk goed. Jaar in jaar uit deden ze, slechts gescheiden door een smalle strook niemandsland, hetzelfde werk. Er werd soms over en weer gepraat. Over regen die uitbleef. Over gemeenschappelijke kennissen en soms ook over dingen die men in Den Haag of Berlijn beter niet kon horen. Jakob tuurde naar de mannen die bij de slagboom van het Duitse grenskantoor nog steeds in de houding stonden. Ze hadden zijn handgebaar wel gezien, maar groetten niet terug. Er stond een lange vent bij.

‘Die lange, is dat een nieuwe?’ vroeg hij aan Hubert.

‘Ik ken hem niet,’ antwoordde Hubert. ‘En ik vraag me af of ze daar blij mee zijn. Moet je zien hoe strak hij in de houding staat, wat een uitslover.’

Ze draaiden de Duitsers de rug toe en begonnen hun wachtrotonde. Het eerste gedeelte voerde over een halfverharde weg die min of meer parallel aan de grens liep. Aan deze weg lagen de meeste huizen van het dorp. Ze passeerden een van de drie waterpompen die het dorp rijk was. De grote houten bak die ervoor stond, was tot aan de rand met water gevuld en de langwerpige stenen drinkbak die naast de pomp stond liep over. Een stroompje zocht zijn weg door het halfverharde gootje langs de weg. De afgelopen nacht had het flink geregend. Achter elkaar liepen de beide mannen door de berm, hier en daar over plassen water heen stappend.

De weg zelf werd intensief gebruikt, maar was in slechte staat. Hoewel de kantonnier die de weg moest onderhouden, de

schade probeerde te beperken door het verkeer regelmatig van weghelpt te laten wisselen, ontstonden er toch diepe karrensporen die na elke regenbui vol water stonden. In een van die gaten leegde Cor, de eigenaar van het dorpscafé, net zijn asla toen Jakob en Hubert eraan kwamen. De nog warme as siste in het water.

‘Môge,’ riep Cor en hij kwam, verlangend naar een nieuwtje, dichterbij. ‘En? Is er nog nieuws?’

‘Heeft hij ons staan opwachten?’ fluisterde Jakob. ‘Nee, niks nieuws!’ riep hij naar de cafébaas en hij liep snel door.

‘Zou hij al weten dat er een nieuwe commies is?’ vroeg Hubert toen ze buiten gehoorsafstand waren.

‘Vast. Cor weet altijd alles.’

Vanuit de zandweg waar ze over liepen, hielden ze de grens goed in de gaten, maar er was niets abnormaals. Op de akker die op het eind van hun ronde lag, waren een paar mensen aan het werk. Jakob herkende het bruine paard met de blonde manen van zijn vriend Sjef.

‘Ik loop nog tot bij Sjef,’ meldde hij Hubert. ‘Even kijken waar hij mee bezig is.’

‘Met aardappels poten,’ grinnikte Hubert. ‘Daar hoef je niet dat hele eind voor te lopen.’

‘Kijken wie er bij hem is.’

‘Kerel, zeg toch meteen dat je voor mooie Roosje gaat.’

Jakobs wangen werden rood. Hoe wist Hubert nou dat hij een oogje had op het schoonzusje van Sjef? Roos was pas zeventien, nog maar een meisje. Hij had zich voorgenomen om er nog minstens een jaar met niemand over te reppen. ‘Roosje kan het niet zijn, want die is naar Hochgrund, aan de andere kant van de grens. Dieter Beckers woont daar en die heeft een paar vrouwenhanden nodig omdat zijn vrouw op alle dagen loopt.’

Plagend zei Hubert: ‘Jij bent aardig op de hoogte.’

Zonder iets terug te zeggen liep Jakob verder. Hij was inderdaad van een hoop dingen op de hoogte en sommige zaken konden beter voor Hubert verborgen blijven. Soms zou hij willen dat hij minder goed op de hoogte was. Met de manier waarop Sjef iets bijverdiende had hij het weleens moeilijk.

Toch dacht hij er niet aan Sjef te verlinken. Ze konden goed met elkaar overweg, ze hadden bij elkaar in de klas gezeten en bovendien was Sjef de zwager van Roosje. Roos was een zus van Nelly, met wie Sjef onlangs was getrouwd. Het was tijdens het bruiloftsfeest van Sjef en Nelly dat Jakob verliefd was geworden op Roos.

Toen Jakob dichterbij kwam, zag hij dat Sjef en Nelly samen aan het werk waren. Het jonge paar woonde bij Nelly's ouders op de boerderij. Nelly's vader was blij met het extra paar mannenhanden. Naast Nelly en Roos bestond het gezin Maessen uit nog vijf meisjes. Geen jongens. Nelly was de oudste en ze was groot, zeker voor een vrouw. Haar donkerblonde haar had ze in een vlecht achter op haar hoofd vastgespeld. Een voor een liet ze de pootaardappels in de voor vallen die het paard in de kleiachtige grond had getrokken.

Voordat Jakob binnen gehoorsafstand was, had Sjef hem al gezien en hij groette hem. Nelly rechte haar rug, liet de mand op haar heup rusten, stak ook een hand op en ging meteen weer verder met haar werk. Sjef gebaarde Jakob te wachten. Voordat hij echter het paard tot aan de kant had geleid, werden ze opgeschrikt door een auto die met een vaart over de weg reed. Jakob voelde een adrenalinescheut door zijn lichaam gaan. Ineens was hij ambtenaar in functie. Met vlugge stappen liep hij terug. De grens was tenslotte de grens, een dienstklopper was hij niet, maar de kantjes ervanaf lopen deed hij ook niet. Op het moment dat hij zag dat het de auto van de dokter was, die de plassen water op de zandweg liet opspuiten, liet Jakob zijn alerte houding varen. De grens was de grens, maar de dokter was de dokter. Sjef had inmiddels gezelschap gekregen van zijn vrouw. Nelly veegde haar zanderige handen af aan haar schort met blauwe ruitjes. Sjef vulde haar mand bij uit de zak met pootaardappelen die aan de rand van het veld stond.

‘Zou het tijd zijn bij Beckers?’ vroeg Nelly.

Sjef sloeg zijn arm om haar heen. ‘Maak je maar geen zorgen, het komt wel goed. De dokter is onderweg en Roos is een flinke meid.’

Met een zorgelijk gezicht zei Nelly: ‘Dat wel, maar gerust ben ik er niet op. Ik hoop dat het kindje zich nog draait. Roos is handig en ze weet wat ze moet doen, maar als het kindje echt verkeerd blijft liggen... Dat heeft ze nog niet meegemaakt.’

Gretig maakte Jakob gebruik van de gelegenheid die hem geboden werd om onopvallend iets van Roos te weten te komen. ‘O ja, Roos is er. Hoe bevalt het haar? Blijft ze lang?’ ‘Tot een maand na de geboorte van de baby. Er is daar veel werk te doen: in huis, het vee en dan de kleine Rudi die daar rondloopt. Die moet nog twee worden. Echt een zorgenkindje. Ja, dat heb je met die zevenmaandskinderen,’ antwoordde Nelly. Uit zichzelf ging ze verder: ‘Ik zou bij Beckers in huis gaan helpen toen Frau Beckers van hem in verwachting was. Dat is anderhalf jaar geleden. Maar dat is er nooit van gekomen. Het kindje kwam veel te vroeg. Het was oktober, dat weet ik nog precies. We waren bezig met de bieten toen ze me kwamen halen.’

‘Waarom moeten jullie per se naar Hochgrund, jij en Roos?’ vroeg Jakob. ‘Dat is toch raar. Je zou denken dat daar ook wel iemand is die kan helpen.’

‘Zeker, maar dat komt door mijn moeder. Die is in Hochgrund geboren en ze “leent” ons soms gewoon uit aan familie en kennissen die daar wonen. Ik zou daar gaan helpen, zodat Frau Beckers kon rusten. Hetzelfde wat Roos nu ook doet. Maar toen ze mij kwamen halen, was het kindje al geboren. Het was echt een heel zwak kind. Eerlijk gezegd verwondert het me dat hij nog leeft.’

Het bleef een poosje stil.

‘Ik zal het je wel laten weten als ze weer terug is,’ zei Sjef en hij gaf Jakob een vette knipoog.

Even wist Jakob niet wat hij moest zeggen. Wist iedereen dat hij verliefd was? Om zich een houding te geven schoof hij de pet op zijn hoofd van voren naar achteren en vice versa, trok zijn jasje recht en zei: ‘Eh, ik ga maar weer eens terug.’

Paf, paf, paf! Drie geweerschoten vlak na elkaar! Jakob schrok op. Het geluid kwam uit de buurt van het grenskantoor.

‘Wat was dat?’ vroeg Nelly.

Jakob had geen tijd om iets te zeggen of uit te leggen. Geweerknallen aan de grens. Stront aan de knikker. Haastig holde hij over de zandweg. Hubert zwaaide driftig naar hem en beende weg zonder op hem te wachten. Hijgend haalde hij zijn collega in. ‘Wat is er aan de hand?’

‘Geen idee,’ zei Hubert buiten adem. ‘Kan niks zien, is te ver weg.’

‘Gedoe bij de Duitsers?’ opperde Jakob. Op zijn netvlies verscheen het beeld van een voorbeeldig in de houding springende Duitser en hij verhoogde zijn tempo. Mannen, vrouwen en kinderen snelden de straat op. Een stukje verder dan de pomp stond de auto van de dokter. Hij stond vreemd scheef. Opzij gezakt. Er was iets heel erg mis, besefte Jakob. De spieren van zijn kuiten brandden en zijn karabijn klapte bij elke pas pijnlijk tegen zijn been. Vanonder zijn pet dreef het zweet langs alle kanten over zijn hoofd. Voordat hij bij de auto was, had zich daar al een klein oploopje gevormd. Vrouwen stonden in kleine groepjes bij elkaar en mannen praatten en gebaarden opgewonden. Nieuwsgierige kinderen werden van de auto weggehouden.

Jakob zag dat Cor, de eigenaar van het dorpscafé en tevens kapper, nijdig zijn huis uit stooft met iets blinkends in zijn hand; een schaar of een mes? De angst joeg door zijn lijf. Hij versnelde nog een fractie, hoewel zijn adem pijnlijk door zijn keel en longen schuurde. Aan de rand van zijn blikveld, in het uiterste hoekje van zijn rechteroog, zag hij iets bewegen. Hij besefte dat het Duitse grenswachten waren die kwamen aanrennen. Tegelijkertijd was het alsof zijn geest zich in tweeën splitste. De ene helft zag het naderende groepje commiezen, aangevoerd door de lange blonde vent, de andere helft negeerde de vijandigheid die ze uitstraalden. Hij richtte zijn aandacht op de plek van het ongeluk. Eerst de dokter! Alles uitschakelen, eerst de dokter. Toen hij dichterbij kwam, zag hij dat iemand het portier van de auto opende. Met zijn ellebogen werkte hij zich tussen de dorpelingen door. Vol afgrijzen bleef hij staan, als bevroren. De dokter hing voorover geklapt over

het stuur. Vanuit een gat hoog in de linkerzij liep een stroompje bloed omlaag. De rode vlek op het witte hemd werd angst-aanjagend snel groter. De dokter huilde niet, zei niets, maakte zelfs geen enkel geluid. Jakob huiverde, ondanks zijn warme, bezwete gezicht. Doe wat je moet doen, hield hij zich voor. Twee tellen lang sloot hij zijn ogen om zich te vermannen. Daarna plaatste hij voorzichtig zijn handen op de schouders van de dokter en legde hem behoedzaam terug, tegen de stoel-leuning aan. Links in het dashboard zat een rafelig gat. Geen bloed. Ook op de voorkant van het lichaam was niets te zien. De rampzalige kogel moest zich dus nog ergens in de borstkas van de dokter bevinden. Uit het gezicht van de dokter was alle kleur verdwenen; het werd grauw, grijs. De man bloedde leeg! Een drukverband, hij moest een drukverband aanleggen... Hij reikte langs het lichaam heen naar de tas die op de stoel stond.

‘Hoeft niet meer.’ Een zwakke zucht, meer was het niet.

Wanhopig graaide Jakob in de tas.

Nieuwsgierigen drongen naar voren. Iemand hield de grommende cafébaas in bedwang.

‘*Aus dem Weg!*’ schreeuwde iemand in Hoogduits.

Een kind huilde.

‘Halt,’ hoorde hij Hubert roepen. ‘*Es ist unser Doktor, er hat einen Unfall gehabt.*’

Het hoofd van de dokter maakte een flauwe zijdelingse beweging. ‘Nee,’ fluisterde hij zo zacht dat Jakob hem nauwelijks kon verstaan. ‘t Was geen...’ Jakob spitste zijn oren, maar de dokter maakte de zin niet af. Zijn hoofd knikte schuin omlaag en bleef met de kin op de borst hangen.

Jakob kwam overeind, schermde instinctief het lichaam van de dokter af voor alle nieuwsgierige, meelijwekkende blikken.

Dit was een ramp. Jakob slaakte een paar diepe zuchten. Registreerde half bewust dat er van verschillende kanten dingen werden geroepen.

‘Is er iemand die kan helpen?’ brulde Hubert.

‘*Ein Unfall, ja es war ein Unfall,*’ zei de Hoogduitse stem.

Een klagende vrouwenstem zei: ‘Het kindje van Frau Beckers...’

De vrouw eindigde haar zin met een snik.

Jakob draaide zich om, hief zijn handen omhoog en liet ze slap weer langs zijn lijf vallen. De dorpsbewoners begrepen zijn gebaar. Woordeloos weken ze achteruit.

In zijn volle lengte richtte Jakob zich op en met zijn ogen op de lange Duitser gericht zei hij: 'Er moet een priester komen.' De Duitser tegenover hem klemde zijn kaken op elkaar en deed een stap naar voren. Hij kwam zo dicht bij hem staan dat Jakob maar met moeite de neiging om achteruit te stappen kon onderdrukken. '*Es war ein Unfall!*' Bij elke lettergreep voelde Jakob een korte ademstoot tegen zijn gezicht aan slaan. Zonder iets te zeggen bleef Jakob staan, net zolang tot de Duitser zich omdraaide en zich achter zijn eigen slagboom terugtrok.

Jakob ging op een van de achterste banken zitten. De kleine kerk was afgeladen vol, niet alleen de inwoners van het dorp, maar ook veel mensen uit de buurdorpen waren naar de begrafenis gekomen. Dankbare patiënten, van beide zijden van de grens, constateerde Jakob. Geen wonder, want de dokter was bijzonder populair geweest, vooral bij de armere mensen, waartoe driekwart van de bevolking behoorde. Wie het niet zo breed had, kreeg soms geen of een aangepaste rekening.

'Als je een varken slacht, breng dan maar een worst of een stuk spek.' En de dokter nam soms ook genoeg met een mandje appels of een paar glazen geweekte bonen. Dat had Jakob van zijn moeder gehoord.

De vrouw van de dokter zat met haar kinderen in de voorste kerkbank. Voordat de dienst begon, speelde de organist een langzaam en treurig lied waarvan de zware, trage klanken als schaduwen over de smalle kinderschouders rolden.

Toen de dienst net begonnen was, ging de kerkdeur open. Leren laarzen klakten op de plavuizen. Duitse laarzen? Jakob draaide zich half om en met hem het merendeel van de kerk-gangers. Twee Duitse douaniers, aarzelend en blootshoofds, zochten steun bij een pilaar achter in de kerk. De lange was er

niet bij. Jakob herademde. Ongeveer in het midden van de kerk zat Sjef, geflankeerd door Nelly aan de ene kant en Roos aan de andere.

‘Als wij aan de overledene denken, zien wij op de eerste plaats een echtgenoot en vader voor ons. Hij was het trotse hoofd van een gezin met vijf jonge kinderen, voor wie wij in de moeilijke tijd die ze tegemoet gaan, willen bidden. Op de tweede plaats verliezen wij een dierbaar lid van onze gemeenschap, een kundig man die met hart en ziel dokter was en die tijdens het uitoefenen van zijn plicht overleed. Ook voor hem bidden wij tot God. Laten we het leven van de dokter als voorbeeld nemen. Voor hem bestond geen grens. Wat voor hem telde was alleen de mens...’

Dat waren woorden waar de kerkgangers het mee eens waren, her en der in de kerk werd instemmend geknikt, zag Jakob. Mensen bogen zich zacht fluisterend naar elkaar toe. Cor, die een paar banken voor Jakob zat, keerde zich demonstratief om in zijn bank en wierp een boze blik in de richting van de commiezen die nog steeds tegen de pilaar geleund stonden. Het venijn dat uit die blik sprak, beviel Jakob helemaal niet. Het gefluister zwol aan tot een geroezemoes, een zacht praten, dat pas ophield nadat de priester nadrukkelijk zijn keel had geschraapt.

‘Niet alleen betreuren wij vandaag het abrupt afgebroken leven van onze dierbare dokter, maar ook gedenken wij in onze gebeden Frau Beckers uit Hochgrund, een moeder die in plaats van het leven door te mogen geven, terug werd geroepen naar het rijk van de Heer.’

Het gefluister zwol weer aan.

‘Frau Beckers?’ hoorde hij duidelijk gonzen. ‘En het kind?’

De cafébaas kwam overeind, langzaam en duidelijk verwijtend draaide hij zich om, zijn rug naar het altaar, zijn ogen op de Duitsers gericht. Toen Cors voorbeeld door een groot gedeelte van de kerkgangers gevolgd werd, stond Jakob ook op. Ogenscheinlijk rustig, maar bijzonder alert hield Jakob de licht ontvlambare cafébaas in de gaten. Tegelijkertijd probeerde hij

vanuit zijn ooghoek te zien wat de beide Duitsers deden. Hij hoorde voetstappen. Gingen ze naar buiten? Pas toen de voetstappen werden gevolgd door het kraken van de open- en dichtgaande kerkdeur, ademde Jakob uit.

Hij regelde het zo dat hij tegelijk met Cor de kerk verliet en zorgde ervoor dat hij dicht bij hem in de buurt bleef. Hij kende zijn vriend goed genoeg om te weten dat hij elk moment zijn zelfbeheersing kon verliezen. De spieren in de hals van de forse man naast hem waren strak gespannen en zijn ogen flitsen van links naar rechts. Buiten moest Jakob met zijn ogen knipperen om aan het licht van de voorjaarsmorgen te wennen. Hij zag dat Cor hetzelfde deed. Cor haalde zelfs zijn zakdoek tevoorschijn. Hij deed alsof hij er zijn neus in snoot, maar eigenlijk veegde hij er zijn ogen mee droog. Jakob boog zich naar hem toe om hem iets in het oor te fluisteren. Het was alsof Cor toen pas zag dat ze naast elkaar liepen. Cor rekte zich uit en over Jakobs hoofd heen en keek de beide commiezen na die in de richting van de slagboom liepen.

‘Dit muisje krijgt nog een flinke staart, dat garandeer ik je,’ fluisterde Cor. Jakob schrok van de verbeterde klank in Cors stem.

‘Cor, alsjeblieft, hou je verstand erbij, doe niets waar je spijt van krijgt,’ antwoordde Jakob. Hij week terug om de begrafenisstoet te laten passeren. Cor volgde zijn voorbeeld. Op de baar met de kist die gedragen werd door de naaste burens lag behalve een krans met witte bloemen ook een prop van drie aan elkaar geknoopte doeken in de kleuren rood, wit en blauw. Cor wees ernaar.

‘Zie je dat? Ons krijgen ze niet klein.’ Aan de triomfantelijke toon hoorde Jakob dat Cor dat gedaan had en dat hij er trots op was. Razendsnel dacht hij na. Cor was een heethoofd, maar hij bedoelde het goed.

Zachtjes waarschuwde hij: ‘Cor, kijk uit met wat je doet en wat je tegen wie zegt. Straks wordt het oorlog en dan wordt dit soort dingen onthouden.’

‘Zie jij wat ik zie?’ Met zijn hoofd maakte Cor een beweging in de richting van de weduwe, die met haar in het zwart gekle-

de kinderen achter de baar liep. Het jongste kind keek vanaf de arm van de moeder niet-begrijpend de wereld in. Het gezicht van de doktersvrouw was rood en vlekkelig. Het oudste kind, een meisje van een jaar of elf, hilde hartverscheurend.

Cor slikte hoorbaar. ‘Jakob, als jij ziet wat ik zie en als jij gezien hebt wat ik gezien heb... Het was moord, zo duidelijk als wat!’ zei hij fel. ‘En daar zal hij voor boeten.’

Hoofden draaiden zich naar hen toe. Nieuwsgierige blikken. Gespitste oren.

‘Straks!’ siste Jakob.

Cors gezicht verstrakte, maar hij zweeg.

Marleen Schmitz

Tussen twee grenzen

In de grensregio van Nederland en Duitsland ervaren mensen geen duidelijke scheidingslijn. Er heerst een gelijksoortige cultuur, men spreekt hetzelfde dialect en er wordt over en weer getrouwd, gewerkt en gefeest. Zelfs de grens is in dit gebied al meermalen verplaatst.

Over de Selfkant, de grensregio bij Sittard, gaat deze roman. Jakob is er in 1940 grenswachter, zijn zoon Rudolf is er in de jaren zeventig internationaal vrachtwagenchauffeur en anno nu steekt de jonge Willemijn die grens over voor de liefde.

Auteur Marleen Schmitz woont zelf in Limburg, vlak bij de grens met Duitsland. Met deze roman brengt ze de geschiedenis van een roerig gebied in beeld.

'In *Tussen twee grenzen* komt de boeiende en dynamische geschiedenis van het Nederlands-Duitse grensgebied bij Sittard tot leven.' Drs. Manuela Friedrich, historica en museumwetenschapper, verbonden aan de stichting Cultuur en Grensgeschiedenis

'Een verhaal over gewone mensen die door grenzen – grenzen op de kaart, grenzen in hun hoofd – van elkaar gescheiden worden, maar die over die grenzen heen toch steeds weer verbinding met elkaar zoeken. En vinden.' Guus Urlings, journalist/publicist in en over Limburg

ISBN 978 90 205 3334 7 / NUR 344

9 789020 533347

www.uitgeverijwestfriesland.nl